

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 28.07.2023
Published /Yayınlanma 30.09.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(99), 2496-2504

10.5281/zenodo.8415704
Araştırma Makalesi
ISSN: 2459-1149

Dr. Öğr. Üy. Dilara Çelik

<https://orcid.org/0000-0002-5292-2184>

Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Sahne Sanatları Bölümü, Eskişehir / TÜRKİYE

Fransız İhtilali'nin Ardından Operada Romantik Dönem ve İhtilalden Esinlenen Operalar

The Romantic Period In Opera After The French Revolution And Operas Inspired By The Revolution

ÖZET

Özgürlük, kardeşlik, eşitlik gibi kavramları ortaya çıkaran ve tüm dünyayı etkileyen Fransız İhtilali 1789 ve 1799 yılları arasında gerçekleşmiştir. Toplumdaki fikir ayaklanması ile başladığı kabul edilen ihtilal, günümüzde de geçerliğini koruyan İnsan Hakları ve Kadın Hakları bildirelerinin yayınlanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda ihtilalle birlikte soylular ayrıcalıklarını yitirirken, burjuva sınıfı da iktidara ortak olmuştur. 18. yüzyıldan 19. yüzyıla geçerken Avrupa, Amerika ve İngiltere'deki toplumsal ve siyasal dönüşümler, diğer pek çok alanda olduğu gibi sanatı ve sanat üretiminin tabanını da farklılaştırmıştır. Sanat üretimi yeni yöntemlere kendini bırakırken, özgür düşünce ve bireysel özgürlüklerin savunulduğu bir platform haline gelmiştir. Bu dönemde yapılan reformlar, sanatın gelecekteki yönünü belirleyen ve dönemin majör müzikal değişimlerine sebep olan önemli etmenler arasında yer almaktadır.

Genel olarak Klasik Batı Müziği'nde ve aynı zamanda opera alanında da 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın ortalarını kapsayan dönem, "Romantik Dönem" olarak adlandırılmaktadır. Fransız İhtilali'nden hemen sonra ortaya çıkan operalarda, önceki çağın standart biçim ve kalıplarına sırt çevirerek bestecilerin eserlerini özgürce biçimlendirmeye yöneldiği görülmektedir. Bunun yanında kutsal konulardan kutsal olmayan konulara geçilmesi, dinsel konuların madde dünyasına indirgenerek kent ve köylerdeki günlük yaşayışı anlatması, sıradan insanın sanata konu olabilmesi, kralların ve soyluların dünyasına halkın girmesi gibi değişimlere yol açmıştır. Ayrıca ortaya çıkan opera eserlerinde bestecilerin kalıpların dışına çıkarak "ben" ögesine dönmeleriyle ulusal bir refleksin geliştirdiği bu bağlamda da opera alanının en zengin eserlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Duygu ve hayalleri değer kazanan besteciler özgürleşmiş, eserlerinin her konuyu içerebileceğini kanıtlamışlardır. Bu durum sanatın üretkenliğini zirveye çıkarmış bir devrim niteliği taşımaktadır. Bu çalışmada Fransız İhtilali ve beraberinde gelen yeni düzenin opera sahnesinde nasıl bir yansıma bulduğu ve ortaya çıkan opera eserleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fransız İhtilali, Opera, Operada Romantik Dönem.

ABSTRACT

The French Revolution, which introduced concepts such as freedom, fraternity and equality and affected the whole world, took place between 1789 and 1799. The Revolution, which is accepted to have started with the uprising of ideas in the society, led to the publication of the Declarations of Human Rights and then Women's Rights, which will only be finalized and remain valid today. In this context, while the nobles lost their privileges with the Revolution, the bourgeois class became a partner in power. From the last quarter of the 18th century onwards, the social and political transformations in Europe, America and England differentiated art and the base of art production, as in many other fields. While art production left itself to new methods, it became a platform where free thought and individual freedoms were defended. The reforms made in this period are among the important factors that determined the future direction of art and caused the major musical changes of the period.

The period covering the end of the 18th century and the middle of the 19th century in Classical Western Music in general, and also in opera, is called the "Romantic Period". In the operas that emerged immediately after the French Revolution, it is seen that composers turned their backs on the standard forms and patterns of the previous era and turned to freely shaping their works. In addition to this, it led to changes such as the transition from sacred to non-sacred subjects, the reduction of religious subjects to the material world and the depiction of daily life in cities and villages, the ability of ordinary people to be the subject of art, and the entry of the people into the world of kings and nobles. In addition, it has been observed that the composers developed a national reflex by going out of the mold and returning to the "I" element in the opera works that emerged, and in this context, the richest works in the field of opera emerged. Composers, whose emotions and dreams gained value, became free and proved that their works could include any subject. This was a revolution that brought the productivity of art to its peak. In this study, how the French Revolution and the new order that came with it found a reflection on the opera stage and the opera works that emerged were analyzed.

Keywords: French Revolution, Opera, The Romantic Period In Opera.

1. GİRİŞ

Fransız İhtilali, toplum için sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda olmasının yanı sıra sanat ve kültür alanlarında da derin etkiler yaratmıştır. Bu anlamda da insanlık tarihi için önemli dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmiştir. İhtilal dönemi, Avrupa'da radikal değişimlerin yaşandığı ve toplumların yapılarında köklü yeniliklerin ortaya çıktığı bir dönemdir. Fransız İhtilali'nin hemen arkasından ortaya çıkan ve müzikte Romantik Dönem olarak adlandırılan dönem ise bu siyasal, sosyal ve kültürel değişimlerin sanata olan etkilerini yansıtmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan sanat eserleri de ihtilalin ilkelerinden beslenmiş, sanatçıların içsel yolculuklarına izin vererek kişisel, duygusal ve hayal gücüne dayalı yeni anlatım tarzlarını ortaya koymuştur.

Romantik dönem, duygusal ifadenin vurgulanmasını oldukça önemsemiştir. Fransız İhtilali sırasındaki dramatik olaylar, bestecilerin daha yoğun ve duygusal eserler bestelemelerine sebep olmuştur. Opera alanında ise eserlerdeki karakterlerin iç dünyaları keşfedilmiş ve duyguların üzerine yoğunlaşmıştır. Bunun yanında bireysel özgürlüğün önemi vurgulanmıştır. Romantik dönem opera eserlerinde bireyin duygusal ifadesi ve özgürlüğü öne çıkarılmış, karakterlerin içsel çatışmaları ve duygusal deneyimleri özellikle vurgulanmıştır.

Romantik dönem müziğinin bir diğer özelliği ise doğayı ve doğaüstü olayları büyük bir ilgiyle ele alması olmuştur. Bireyin hem kendine hem de doğaya olan bu dönüşü operalarda fantastik öğelerin ve mitolojik hikâyelerin sıkça kullanılmasına yol açmıştır. Opera eserleri doğanın güzelliklerini ve kuvvetini yansıtmıştır.

Fransız İhtilali'nin tarihsel bir dönüm noktası olması sebebiyle Romantik Dönem operalarında tarih ve eski çağlar ilgi konusu haline gelmiştir. Bu dönemde besteciler, tarihi olayları ve figürleri işleyen operalar bestelemişlerdir. Örneğin, Giuseppe Verdi'nin, Napolyon'un Mısır'da istila edilmesini konu alan "Aida" operası bu dönemin ürünlerindedir. Bunun yanında ihtilal, politik ve sosyal değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Politik temalar ve toplumsal eleştiriler de bu dönemin operalarında sıkça rastlanan konular olmuştur.

Fransız İhtilali'nin duygusal ifade, tarihsel ve politik temalar, doğa ve bireysel özgürlük gibi önemli özelliklerin dönem operalarında vurgulanmasına yol açtığı görülmektedir. Bu anlamda da opera sanatının evriminde önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmiş ve sanatın toplumsal olaylara duyarlılığını gösteren bir örneği de teşkil etmiştir.

Bu çalışma, Fransız İhtilali'nin Romantik Dönem ve opera sanatı üzerindeki etkisini inceleyecek ve bu dönemin operalarındaki yansımalarını ele alacaktır.

1.1. Fransız İhtilali

Fransa'nın içinde bulunduğu siyasal, toplumsal ve ekonomik sıkıntıların başlıca nedenlerini oluşturduğu ve mutlak monarşinin devrilmesinin ardından Fransa'da Cumhuriyet'in kurulması ile 1789 -1799 yılları arasındaki dönem, tarih sayfalarında Fransız İhtilali olarak anılmaktadır. Bu devrimin başlangıcı Fransa'da olsa da devamında tüm dünyayı etkileyen özgürlük, adalet, kardeşlik, ulusçuluk gibi siyasal kavramları gündeme getirmiştir (Yakut, 1999, s. 69).

Fransız İhtilali, yaklaşık beş yüz yıllık ekonomik ve toplumsal birikimin patlamasıdır. Daha önce İngiliz ve Amerikan devrimleri gibi toplumsal olaylar yaşanmış olsa da ancak Fransız Devrimi sonrasında, siyasal ve toplumsal anlayış dünyaya hızla yayılan bir ideoloji hâline gelmiştir (Ateş, 2011, s. 93). Fransız İhtilali toplumdaki fikir ayaklanması ile başlamıştır. Bu fikir ayaklanmasının öncüleri Montesquieu, Voltaire ve Rousseau gibi akılcı ve aydınlanmacı görüşleri olan filozoflardır. Fransız İhtilali adı geçen filozoflardan Voltaire'in sosyal ve iktisadi reformlar görüşünden, Montesquieu'nün kuvvetler ayrımı ilkesinden ve Rousseau'nun kişi hakları ile birlikte halk egemenliğini kuran "toplumsal sözleşme" anlayışından etkilenmiştir (Ekinci, 2016, s. 153). Bu filozofların liderlik ettiği fikirlerle kısa süre içinde eşitlik, özgürlük ve kardeşlik gibi siyasal kavramlar evrenselleşmiştir (Arslan, 2013, s. 23).

14 Temmuz 1789 günü monarşinin yetkilerinin sınırlandırılmasını isteyen halk, yönetimde daha fazla söz sahibi olmak için Bastille Hapishanesi'ne saldırmış ve tarihe Fransız İhtilali olarak geçen ayaklanma başlamıştır. Hapishane, sert koşulları, işkence ve haksız yere hapsedilme gibi şikâyetler nedeniyle, halk arasında büyük bir öfkeye neden olmuştur. Sıradan suçluların yanı sıra, düşünce suçları işlediği iddia edilen mahkûmlarda burada bulunmaktadır. Hapishanede sadece birkaç mahkûm olmasına rağmen, halkın isyanı, monarşinin gücüne ve otoritesine karşı büyük bir sembolik zafer olarak kabul edilmiştir.

Bastille Hapishanesi'nin yıkılması, Fransız İhtilali'nin dönüm noktalarından biri olarak kabul edilir ve ihtilalin başlangıcı olarak görülür. Hapishanenin yıkılması, halkın monarşiye karşı duruşunu güçlendirmiş ve ihtilalin ilerlemesine katkıda bulunmuştur. Ayrıca, Bastille Hapishanesi'nin yıkılması, modern Fransız devletinin kuruluşunda ve Fransız Cumhuriyeti'nin ilanında önemli bir rol oynamıştır (Altar 1939).

İhtilal sonrasında, halk gelecekte benzer sıkıntılarla karşılaşmamak adına 'İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'ni gündeme getirmiş ve bu bildirin maddelerini oluşturmuştur. Tanilli (1981, s. 89)'ye göre J.J. Rousseau'nun fikirlerinden esinlenen bu bildiri, "İnsanın doğuştan birtakım hakları vardır; toplum, bu haklara saygıyla yükümlüdür" temel ilkesinin üzerine konumlanmıştır. İhtilal sonrasında, Fransa'da monarşi yerine cumhuriyet ilan edilmiş ve demokratik bir yönetim sistemi benimsenmiştir. Ayrıca, kilisenin gücü sınırlandırılmış ve din ve devlet işleri ayrılmıştır. Bu değişimler, modern demokrasinin gelişimine katkıda bulunmuştur.

1.2. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi

İnsan Hakları ile ilgili özgürlüklere ilişkin ilk belgenin *Magna Carta*'nın İnsan Hakları Bildirgesi olduğu bilinmektedir. Fakat bu belge doğrudan halkın isteklerini yansıtmadığı için hakların sınırlarını belirleyen bir bildiri olmaktan çok şikâyetlere ve onların giderilmesine yönelik bir belge olmuştur (Ristik, 2015, s. 148). Hakların tanınması ile ilgili daha sonra ortaya çıkan belge ise köylü topluluklarının kendi din görevlilerini seçmesiyle ilgili olan ve 12 maddeden oluşan 1525 tarihli *Alman Köylülerinin Mektupları*'dır (Gedik, 1999, s. 38). İlk kapsamlı insan hakları bildirisi olarak değerlendirilen belge ise "Virginia Hakları Bildirisi"dir. "Doğal hukuk anlayışının bir yansıması olarak 1776'da Amerika'da ilan edilmiştir" (Erbay, 2009, s. 5). Bu bildirin birinci maddesinde, "İnsanların doğuştan eşit derecede özgür ve bağımsız oldukları, yaşam ve özgürlükten yararlanma, mülk edinme, mutluluğu ve emniyeti arama ve elde etme haklarının bulunduğu ve bu hakların hiçbir sözleşme ile ellerinden alnamayacakları." dile getirilmiştir (Civelek, 1989, s.6). Virginia Hakları Bildirisi bu anlamda kendisinden sonra imzalanacak olan 'İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'ne temel oluşturmuştur.

Şekil 1. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi Temsili Görseli, **Kaynak:** Declaration of Man Rights and Citizens (t.y.).

Ulusal Meclis halinde toplanan Fransız halkı temsilcileri, toplumların uğradıkları felaketlerin ve yönetimlerin bozulmasının yegâne nedeninin, insan haklarının bilinmemesi, unutulmuş olması ya da hor görülüp kâle alınmamasına bağlı olduğu görüşünden hareketle; insanın doğal, devredilemez ve kutsal haklarının resmi bir bildiri içinde açıklamaya karar vermişlerdir.

Bildiriye göre ‘İnsanlar, hukuk bakımından, hür ve eşit doğarlar, hür ve eşit yaşarlar. Her insan, başkalarının özgürlüğüne saygı göstermek şartı ile istediğini yapabilme serbestliğine sahiptir. Düşüncelerini ve kanaatlerini başkalarına serbestçe açıklamak, insanın en değerli haklarından biridir. Bu nedenle, her insan, serbestçe konuşabilir, yazabilir ve yayımlayabilir. Kamu hizmet ve görevlerinin herkese açık olması, kimseye ayrıcalıklı işlem yapılmaması esastır.’ (Civelek, 1989, s. 3-5).

“İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi”, modern anlamda insan hakları düşüncesinin temelini oluşturmuştur ve günümüzde hala pek çok ülkenin anayasasında yer almaktadır. Ayrıca, uluslararası alanda da insan haklarının korunması geçerli belge olarak kabul edilmektedir. Bildirinin ilan edilmesinden hemen sonra Fransa’da laik devlet sisteminin temeli atılır. Bildiri’nin giriş bölümünün son cümlesinde “Ulusal Meclis Yüce Varlığın huzurunda ve himayesinde insan ve yurttaş haklarını kabul ve ilan eder” ifadesinin yer almasına karşın, bildirinin gerek haklar ve özgürlükler gerek kamu hukuku ilkeleri göz önüne alındığında laik devlet yapısının teokratik devlet yapısı yerine inşa edildiği görülür. Siyasi iktidarın kaynağı artık değişmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü kabul edilmiştir ve siyasi gücün Tanrı ve dinî iktidar ile bağlantısı kesilmiştir (Arslan, 2013, s.26).

2. ROMANTİK DÖNEM

Romantik Dönem, 18. yüzyılın son çeyreği ile başlayan ve 19. yüzyılın ortalarına kadar devam eden bir sanat ve kültür hareketidir. Bu dönem, Avrupa’da sanat, edebiyat, müzik ve felsefe alanlarında büyük bir değişim ve yenilik dönemi olarak kabul edilir. Fransız İhtilali, Romantik Dönemin başlamasına etkili olmuştur çünkü ihtilal, duygusal bir dönüşüme yol açmıştır. İhtilal, insanların özgürlük ve eşitlik taleplerini vurgulamıştır ve bu talepler Romantik Dönem sanatında ve edebiyatında yansıtılmıştır. Bu dönemde, insanın duyguları ve hayalleri ön plana çıkmıştır.

“J. J. Rousseau, A. W. Schlegel, Goethe, Schiller gibi yazarlar; Constable, Turner, Corot, J. Thomson, Thomas Gray, W. Collins gibi ressam; Tieck, W. Cowper, W. Blake, gibi şairler romantik temaları ilk kez ortaya koyarak, Romantizm akımının öncü sanatçıları olmuşlardır. Her ülkede farklı tarzda gelişme gösteren Romantizm, özellikle edebiyat, müzik ve resim sanatında yeni anlayışların temellerinin atılmasına sebep olmuştur.” (Arslan, 2013, s. 24).

Bu dönemde, doğayı, macerayı, romantik aşkı ve bireysel özgürlüğü konu alan eserler üretilmiştir. Romantik şairler, duygusal ifade, yoğun imgeler ve dilin gücünü kullanarak eserlerini yazmışlardır. Ayrıca, Romantik Dönemin edebiyatında fantastik öğeler ve mistisizm de sık sık kullanılmıştır.

Romantik kelimesi 19. yüzyılın başlarında bir sanat ve felsefe hareketi olarak öncelikle Almanya ve Fransa’da ortaya çıkmış ve tüm dünyaya yayılmıştır (Şahin, 2018, s. 43). Romantizm yabanlılık, çekicilik, duygusallık, aşırılık, düşsellik konularını işler ve bu kavramları dramatik olarak betimlemeye çalışır. Bu yapıyla bir önceki döneme etki eden Klasisizme karşıt bir hareket olarak değerlendirilmektedir. Romantizm, akli sınırsız bir güç olarak hayata geçirmeye çalışan, sanatta, edebiyatta ve felsefede, toplumun geleneksel kültüründe önemli rol oynayan bir akım olmuştur. Romantik Dönemin en önemli gelişmelerinin yaşandığı zaman 1790-1850 tarihleri olarak görülmektedir (Gök, 2017, s. 41).

Romantik Dönem, Klasisizm’e karşıtlik gösteren bir dönem olarak tanımlanabilir. Klasisizm, Antik Yunan ve Roma kültürüne dayanan, ölçülü ve nesnellikten yana olan bir sanat anlayışıdır. Romantik Dönem ise bu anlayışa karşı çıkmış ve duygusal, coşkulu ve kişisel bir sanat anlayışını benimsemiştir.

2.1. Operada Romantik Dönem

Romantik dönemdeki müzikal eserler, kişisel ifade özgürlüğü, yoğun duygusal içerik ve doğanın, tarihin ve mitolojinin yoğun kullanımı gibi özellikleriyle öne çıkmaktadır. Romantik dönemde çok sayıda günümüze kadar etkisini sürdüren müzikal eserler üretilmiştir. Bunlar arasında, Ludwig van Beethoven’ın 9. Senfonisi, Franz Schubert’in "Winterreise" lied serisi, Hector Berlioz’un "Symphonie fantastique" ve Richard Wagner’in "Tristan ve Isolde" operaları gibi eserler sayılabilir.

Opera alanına bakıldığında ise, Fransız Devrimi’nden sonra yoğun olarak hissedilen Ulusçuluk dalgası, Romantik Dönem operasının politik ve toplumsal yanlarının ön plana çıkmasında büyük rol sahibi olmuştur. Bu değişim Aydınlanma Hareketinin müzisyenler üzerindeki etkilerinin yansımalarıdır (Işıktaş, 2015, s. 162-163). Romantik dönemde operaların temalarına yerel motifler katılmış, müzik dili özgürleşmiştir. Değişen toplum yapısı, ulusal renklerin müziğe katılmasına sebep olmuştur. Romantizm ulusal bir refleksin gelişimine yol açmıştır. ‘Bu refleks romantik hareketin içinden filizlenirken, geçmişe yönelme, sanatın bütün dallarında ulusal ekollerin çıkmasına sebep olmuştur. Chopin Polonya müziğinin,

Liszt Macar müziğinin, Rus beşleri Rus müziğinin, Sibelius Fin müziğinin, Weber ve Schubert Alman şarkıcılığının temelini atmıştır' (Kaygısız, 2004, s. 182). O güne kadar işlenmeyen "ben" yani özne kendini göstermeye başlamıştır.

Romantik operanın ilk temsilcisi Schubert'in çağdaşı, Carl Maria von Weber olmuştur. Klâsiklerin son büyük ustası Beethoven'in yol göstermesi üzerine, bağımsız romantizme önyak olan Weber, derin bir duygu ve fantezi yeteneğine sahiptir. Sanatçı bu unsurların etkisiyle zengin melodilerindeki ifade formuna ve kendisine özgü armonisine ulaşabilmiştir. Dolayısıyla müzikte yepyeni bir form yaratmıştır. Weber, orkestranın bünyesine katılan karakterlerini ve bunların birbiriyle olan uyum derecelerini çağdaşlarından daha iyi yorumlamış ve yeni ritmi eserlerinde kullanmıştır. Tüm bu özelliklerin bileşiminde de müzikli dram alanında bir çığır açmıştır (Altar, 1939).

Tüm bu bilgiler ışığında Romantik Dönem müziği;

- 18. Yüzyıla damgasını vurmuş kural dolu klasizm akımına bir tepki oluşturmuştur.
- Tüm eserlerde melankolik bir hava yer almıştır.
- Doğadan ilham alınmış ve doğa canlı olarak tasvir edilmiştir.
- Tarihi karakterlere çokça yer verilmiştir.
- Dini ve milli konular ön plana çıkmıştır.
- Bu akım sanatçıya sosyal açıdan bir sorumluluk yüklemiş ve "sanat toplum içindir" anlayışı benimsenmiştir.
- Sanatçının duygu durumu, bakış açısı ve doğaya olan tutumu eserdeki anlatımı ve tasvirleri etkilemiştir. Yazar eserlerindeki karakterlerin tepkilerine müdahale edebilir hale gelmiştir. Sanatçılar fikirlerini ve duruşlarını eserlerine yansıtılmışlardır. Hiçbir sanatçı duruşunu, duygularını eserlerine yansıtmaktan çekinmemiştir. Bireysel düşüncelerini açıkça ifade edebilmişlerdir.
- Kuralcılıktan uzaklaşmışlar daha özgür bir üslup ortaya koymuşlardır. Sanatçılar kurallarla dolu edebi dili reddetmişler ve günlük konuşma dilini eserlerinde kullanmaya başlamışlardır.
- Sağduyu ve akılcılık artık tepki görmeye başlamış çünkü bu olguların insanı baskı altında hissettirdiği görüşü ortaya çıkmıştır. Bu baskı dolu olgular yerine milli ve dini değerler ön plana çıkartılmıştır.
- Duygu ve hayaller değer kazanınca sanatçı özgürleşmiş ve hayal güçlerini rahatça kullanmaya başlamışlardır. Böylece sanatın her konuyu içerebileceğini kanıtlamışlardır. Bu durum sanatın üretkenliğini zirveye çıkarmış bir devrim niteliği taşımaktadır.
- Sanatçı özgür bir şekilde hayal gücünü kullanabildiği için olayları daha sürükleyici ve abartılı bir şekilde ele alabilmiştir (Altar, 2010).

2.2. Fransız İhtilali ve Opera

Fransız İhtilali, opera müziği tarihinde Romantik döneme geçişte önemli bir etki yaratmıştır. Bu süreçte operalar, daha dramatik, duygusal ve bireysel ifadeye önem veren eserler haline gelmiştir. İnsan hakları, devlet ve toplum sorunları gibi başlıklar opera eserlerinin konularında sıklıkla ele alınmaya başlanmıştır. Bu konular, opera bestecilerinin eserlerinde sık sık işlenir olmuştur. Özellikle Verdi, İtalya'nın birleşmesi için verilen mücadelelere destek veren operalar yazmış ve bu operalarında devletin ve toplumun sorunlarına da dikkat çekmiştir.

Fransız İhtilali, 1789'da başlayan ve 1799'da Napolyon Bonaparte'in iktidara gelmesiyle sonuçlanan önemli bir tarihi olaydır. Bu ihtilal, sadece siyasi ve sosyal açıdan değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal açıdan da büyük etkiler yaratmıştır. Opera da bu değişimlerden etkilenmiştir. "Grand Opera" denilen bu tür; tarihsel ve mitolojik konular, kalabalık ve karmaşık sahneler, dans, bale, şatafatlı ve zengin dekor ile görkemli müziği bir arada barındıran bir yapıya sahip olmuştur (Öner, 2020: 30).

Şekil 2. Florida Grand Opera, Florida Grand Opera, **Kaynak:** Mezzo (t.y.).

Fransız İhtilali'nin operadaki yansımaları özellikle içerik ve tema değişimi olarak kendini göstermiştir. İhtilalin sembolü olan özgürlük, eşitlik ve kardeşlik gibi temalar ön plana çıkmıştır. Bu temalar, operaların konularında da yansımış, birçok opera, toplumsal adaleti, özgürlüğü ve insan haklarını ele almıştır. Aynı zamanda politik olayların dramatik unsurları da opera sahnelerine taşınmıştır. Örneğin, "Andrea Chenier" gibi operaların Fransız İhtilali'nin atmosferini yansıttığı görülmektedir.

Operalar halkın ilgisini çekecek şekilde yeni bir stile kavuşmuştur. Müzik artık tümüyle saraylardan, kiliselerden, büyük konser salonlarından halkevleri gibi toplumun ulaşabileceği yerlerde sahnelenmeye başlamış, sanatçılarda bağlı buldukları saray ve kiliselerden ayrılarak halkın arasına karışmıştır (Öner, 2020: 30).

Romantik dönemin müzikal yenilikleri ve bireysel ifade özgürlüğü, operada da kendini göstermiş, özellikle Richard Wagner gibi besteciler, operalarında daha karmaşık orkestra yapıları kullanmaya başlamışlardır. Besteciler yenilikler denemekten çekinmemiştir. İhtilalden sonra fikirlerini daha hür dile getirebilen sanatçı için bu durum üretkenlik anlamında sınırsız bir özgürlük sağlamıştır.

2.3. Fransız İhtilali'nden Esinlenen Operalar

Fransız İhtilalden sonra, opera repertuarı büyük değişikliklere uğramıştır. Klasik dönemde çok daha sık rastlanan komik opera, dönemin sosyolojik evrimiyle birlikte yerini dramatik operaya bırakmıştır. Bu anlamda da libretto ve müzikte yeni bir kimliğe bürünmüştür. İhtilal sırasında ya da sonrasında yazılan librettolar, politik olayları ve sosyal değişimleri yansıtmış, besteciler bu yeni librettolara uygun eserler bestelemeye başlamışlardır.

Opera sanatının gelişmesine katkıda bulunan romantik dönemin özgür düşünce yapısı yeni hükümet ve kamu fonlarıyla da finanse edilmiştir. Bu anlamda da opera başlıkları toplumun iç sesini ifade eden eserlere sahne olmuştur. Kendi yaşamından kesitleri sahnede izleme şansı bulan halk, kültürel etkinliklere katılmak anlamında daha önce oluşan tabularını kırmıştır. Dolayısıyla opera, sınıf farklılıklarını aşan bir sanat formu olarak daha geniş bir izleyici kitlesine ulaşmaya başlamıştır.

Fransız İhtilali'nin tarihi ve sosyal etkilerini sanatsal bir şekilde ele alan ve bu önemli dönemin dramatik yönlerini yansıtan operalar, ihtilalin insanlar üzerindeki etkilerini ve dönemin toplumsal atmosferini libretto ve müzik aracılığıyla ifade etmiştir.

Aynı dönemde bestelenen pek çok eserden özellikle Fransız İhtilali ve onun temalarının özellikle vurgulandığı opera eserleri şöyle listelenebilir;

1. “Leonore” (Ludwig van Beethoven): Beethoven'in "Fidelio" adıyla bilinen operasının ilk versiyonu "Leonore" adıyla 1805 yılında prömiyerini yapmıştır. Operanın konusu, Fransız İhtilali'nin insan hakları ve özgürlükler üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.
2. “Fidelio” (Ludwig van Beethoven): Beethoven'in operası, özgürlük ve insani değerlerin savunulması üzerine kurulmuştur. Konusu, siyasi baskılara karşı çıkan bir kadın karakterin özgürlüğü için verdiği mücadeleyi anlatmaktadır.
3. “Nabucco” (Giuseppe Verdi): Verdi'nin operası, Yahudilerin tarihindeki olaylara dayanmaktadır. Ancak operanın konusu, özgürlük, adalet ve insan hakları kavramlarını ele almaktadır.
4. “La traviata” (Giuseppe Verdi): Verdi'nin en beğenilen operalarında olan La Traviata, yoksul bir kadının zengin bir adamla yaşadığı aşk hikayesini anlatır. Operanın konusu, sınıf farklılıkları ve aşkın önündeki engelleri ele alırken, insan haklarına saygı ve özgürlük konularına da değinmektedir.
5. “Don Carlos” (Giuseppe Verdi): Verdi'nin bu operası, İspanya'da yaşayan prens Don Carlos'un Fransız İhtilali sırasında verdiği mücadeleyi anlatmaktadır. Konusu, özgürlük, adalet ve insan hakları kavramlarına odaklanmıştır.

Şekil 3. Verdi'nin Don Carlos Operasından Bir Sahne, **Kaynak:** The Official Travel and Tourism site of Greater Miami & Miami Beach (t.y.).

6. “Andrea Chenier” (Umberto Giordano): Opera, Fransız İhtilali sırasında yaşamış olan şair Andre Chenier'in yaşam öyküsünden esinlenilerek yazılmıştır. Giordano'nun operası, Fransız İhtilali döneminde geçen bir dramayı ele almış ve şair André Chénier'in hikayesini işlemiştir. Chénier, Robespierre'in hükümeti sırasında tutuklanmış ve idam edilmiştir. Opera, ihtilalin acımasızlığını ve Chénier'in trajik öyküsünü anlatmaktadır.
7. “La Vestale” (Gaspere Spontini): Spontini'nin operası, Roma'da geçen bir hikâyeye dayanmaktadır ancak operanın müziği ve atmosferi, Fransız İhtilali sırasında yaşanan olayların etkilerini yansıtmaktadır.
8. “Les Huguenots” (Giacomo Meyerbeer): Meyerbeer'in operası, 16. yüzyılda Fransa'da yaşanan Huguenot savaşlarına dayanmaktadır ancak operanın birçok sahnesinde Fransız İhtilali'nin etkileri görülmektedir.
9. “La Juive” (Jacques Fromental Halévy): Halévy'nin operası, Yahudi karşıtlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük konularını ele alırken, Fransız İhtilali'nin etkilerini de yansıtmaktadır.
10. “Guillaume Tell” (Gioachino Rossini): Rossini'nin son opera eseri olan “Guillaume Tell”, İsviçre'nin bağımsızlık mücadelesini anlatmaktadır ancak operanın bazı sahnelerinde Fransız İhtilali'nin etkileri de görülmektedir.

11. “Leoni di Belfiore” (Lauro Rossi): Rossi'nin çok bilinmeyen bu operası, Fransız İhtilali'nin etkisi altında bulunan İtalya'da geçer. İhtilal ve özgürlük temalarını işler.
12. “Dialogues des Carmélites” (Francis Poulenc): Poulenc'in üç operasından biri olan opera, Fransız İhtilali dönemindeki dini zulmü ve Karmelit rahibelerinin trajik hikayesini konu almış, libretto ihtilal sırasındaki dini çatışmalara odaklanmıştır.
13. “Les Troyens” (Hector Berlioz): Berlioz'un operası, Troya Savaşı'nı konu almaktadır. Ancak operanın konusu, savaşın insani değerler üzerindeki etkisini ve savaşın sonuçlarına karşı verilen mücadeleyi ele almaktadır.
14. "La Marseillaise" (Paul and Lucien Dabadie): Fransız ihtilalinin ruhunu yansıtan güçlü sözleri ve müziği ile tanınan Fransız milli marşı "La Marseillaise" görkemli ifadesi sebebiyle opera sahnelerinde sıklıkla kullanılmıştır.

3. SONUÇ

19. yüzyıl Alman bestecisi Richard Wagner'in “tümleşik sanat” (Gesamtkunstwerk) adını verdiği “opera” farklı sanat disiplinlerini bir araya getirerek bir bütün oluşturan sanat anlayışını ifade etmektedir. Opera sanatını, sahne sanatlarının en bileşik ve bütünleşik alanı olarak kabul etmek mümkündür. Bu anlamda opera; müzik, görsel sanatlar, dans, tiyatro, edebiyat gibi farklı sanat formlarını içeren çok disiplinli bir yaklaşımı temsil etmektedir. Müzik, libretto ve sahnelemenin birleşerek bir tümleşik sanat eseri yaratma aşamasında toplumsal olaylardan bağımsız yorumlanamayacak olan opera sanatı için de Fransız İhtilali ve içinde bulunulan dönem bir devrim niteliğinde olmuştur.

Opera gibi hem eser metni olup konunun açıkça işlenmesine alan tanıyan hem de bu edebi formun müzikle desteklendiği bir sanat dalının, toplumsal döngüleri en iyi yansıtan ve bir anlamda topluma ayna tutabilen olgular bütünü olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Fransız İhtilali'de yukarıda adı geçen operaların bestecileri ve librettistleri için ilham kaynağı olmuştur. Bu anlamda da dönemin sanatçılarının, içinden geçtikleri döneme kayıtsız kalmadıkları ve bu vesileyle de yüzyıllar sonra bile sahneye konulacak eserler ürettikleri görülmektedir. Fransız ihtilalinin de kapsadığı ve opera sanatında Romantik Dönem olarak adlandırılan zaman dilimi besteciye ve dönemin sanatçılara “ben” olgusunun önemini vurgulamıştır. Müzik kalıplardan çıkmış, besteciler duygularını özgürce dile getirmekten, bunun içinde hem dramaturjik yapıyı hem de orkestrayı ve insan sesinin büyümlü tınlarını ustalıklı kullanmışlardır.

İhtilalin arkasından gelen Romantik Dönem tam olarak özgürlük, kardeşlik ve eşitlik temalarına dikkat çeken unsurlarda eserlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Çalışmada ismi geçen operalardan ihtilali temsil eden üç temanın tam olarak kavramsal bir dille sahneye koyulduğu gibi bu temalara sadece atıf yapan librettoların da opera sahnesinde yer aldığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Altar, C. M. (2010). *Opera Tarihi*. Pan Yayıncılık.
- Arslan, A. (2013). Fransız Devrimi ve 1789 Fransız Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler*, 9-27.
- Ateş, T. (2011). *Siyasi Tarih*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cevad Memduh Altar (1939). *Romantik Opera (19. yüzyılda opera)*. <http://cevadmemduhaltar.com/romantik-opera-radyo-konusmasi.html>
- Civelek, J. (1989). 1789 Fransız Bildirisi ve 1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirisi. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 9 (1), 1- 9.
- Declaration of Man Rights and Citizens (t.y.). *İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi Temsili Görseli* https://en.wikipedia.org/wiki/Declaration_of_the_Rights_of_Man_and_of_the_Citizen
- Ekinci, E. (2016). Devrimden Günümüze Fransız Siyasal Sisteminin Evrimi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 149-171.
- Erbay, A. (2009). İnsan Hakları ve Demokrasi Açısından Yurttaşlık. *International Congress on Intercultural Dialogue and Education Human Beings, Society, Intercultural Dialogue and Education at the Beginnings of the 21st Century*, Uludağ Üniversitesi. 2-8.
- Gedik, N. Y. (1999). *Felsefe Açısından Temel İnsan Hakları Belgeleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. SB Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- Gök, K. (2017). Romantizm ve Romantizm Akımının Fotoğraf Sanatına Etkisi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 41-72.
- Işıktaş, B. (2015). Avrupa'da Devrimler Çağında Toplumsal Değişim, Kültür ve Müzik Yaşamına Dair Notlar. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 6-31.
- Kaygısız, M. (2004). *Müzik Tarihi, Başlangıçtan Günümüze Müziğin Evrimi* (2. Baskı.). Kaynak Yayınları.
- Mezzo (t.y.). *Verdi'nin Don Carlos Operasından Bir Sahne*. <https://www.mezzo.tv/en/Opera/Verdi%27s-Don-Carlos-at-the-Op%C3%A9ra-Royal-de-Wallonie-Li%C3%A8ge-6684>
- Öner, E. (2020). *Romantik Dönem: Devrimler Çağı ve Opera*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. SB Enstitüsü, Başkent Üniversitesi.
- Ristik, J. (2015). Right To Property From Magna Carta To The European Convention On Human Rights. *Special addition, Magna Carta: 800*, Volume 11, Issue: 1. doi: 10.1515/seeur-2015-0018.
- Şahin, İ. (2018). *Batı Edebiyatında Akımlar. I*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tanilli, S. (1981). *Uygarlık Tarihi* (5. Baskı.). Say Kitap.
- The Official Travel and Tourism site of Greater Miami & Miami Beach (t.y.). *Florida Grand Opera* <https://www.miamiandbeaches.com/l/arts-and-culture/florida-grand-opera/2926>
- Yakut, K. (1999). *Çağdaş Dünya Tarihi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yener, F. (1992). *100 Opera*. Bateş Yayınları.